

Maturitní témata ze Základů společenských věd

1. Psychologie jako věda

- psychologie jako věda, předmět psychologie
- psychologické metody (pozorování, introspekce, experiment, dotazník, rozhovor projektivní metody)
- psychologické disciplíny
- vznik psychologie
- základní přehled o přístupech k lidské psychologie – psychologická paradigmatata (behaviorismus, nebehaviorismus, tvarová psychologie, hlubinná psychologie, kognitivní psychologie, humanistická psychologie)

2. Determinace lidské psychiky

- biologická determinace (činnost a funkce nervové soustavy, činnost žláz s vnitřní sekrecí, tělesný stav a růst organismu, dědičnost)
- sociální determinace (pojem socializace; druhy sociálního učení; sociální vztahy; komunikace; sociální vnímání a chyby v sociální percepci)

3. Psychologie osobnosti

- charakteristika osobnosti
- struktura osobnosti (temperament, rysy, charakter, schopnosti – inteligence)
- vývoj a formování osobnosti v různých etapách lidského života

4. Poznávací a paměťové procesy

- čítí a vnímání (počitek, vjem, základní druhy vnímání)
- představy a fantazie (typy představ a fantazií)
- pozornost a paměť (druhy pozornosti, vlastnosti pozornosti, faktory ovlivňující pozornost; druhy paměti, fáze paměti)
- myšlení a řeč (myšlenkové operace, vztah myšlení a řeči)

5. Motivace a učení

- motivace (motivy, potřeby, pudy, zájmy, cíle)
- emoce (znaky a vlastnosti emocí; druhy emocí; nálady, afekty, vášně)
- učení jeho charakteristika a rozdělení (různé druhy učení, fáze učení a činitelé ovlivňující učení; výsledky učení; křivka učení)

6. Psychohygienu, náročné životní situace

- náročné životní situace (stres, frustrace, deprivace)
- reakce na náročné životní situace (útěk, agrese, asertivita; asertivní techniky)
- konflikty a jejich řešení (racionalizace, somatizace, projekce, regrese, popření...)
- psychohygienu a její zásady
- psychopatologie (psychická onemocnění)

7. Sociologie – věda o společnosti

- sociologie jako věda, její předmět, vztah k jiným vědám
- vznik sociologie
- vývoj sociologického myšlení
- významné osobnosti světové a české sociologie – A. Comte, H. Spencer, K. Marx, M. Weber, E. Durkheim, V. Pareto, G. Simmel; T. G. Masaryk, E. Beneš, E. Chalupný)
- sociologické metody (kvalitativní x kvantitativní; pozorování; rozhovor, dotazník, experiment)

8. Člověk a příroda, kultura, společnost

- vývoj vztahu člověka a přírody; globální problémy
- člověk a kultura (kultury, její druhy, znaky kultury a její funkce)
- masová kultura
- globalizace (vysvětlení pojmu, výhody a nevýhody; dopady globalizace)

9. Společenské skupiny

- druhy sociálních skupin a jejich znaky a funkce (malé x velké, formální x neformální, členské x nečlenské x referenční, primární a sekundární)
- dav (struktura davu, typy davů, rozdíl mezi davem a masou)
- rodina (charakteristika rodiny jako sociální skupiny, funkce rodiny, problémy současné rodiny)
- norma a deviace; teorie vzniku sociálně patologických jevů (norma, deviace, sankce; teorie deviantních subkultur, teorie anomie, teorie etiketizace)

10. Sociální struktura společnosti

- sociální struktura (stavy, kasty, třídy, vrstvy, elity)
- život člověka ve společnosti (sociální role, konflikty sociální role; sociální pozice a status)
- sociální mobilita (horizontální x vertikální; sestupná a vzestupná; intergenerační x intragenerační)
- sociální rovnost a nerovnost (vymezení; příčiny nerovnosti)

11. Politologie – vznik a podstata státu

- stát (definice, znaky, funkce státu)
- teorie vzniku státu
- typy státu (podle hlavy státu, formy vlády, územní organizace)
- právní stát
- české státní občanství (práva a povinnosti občana, nabývání a pozbývání občanství)

12. Demokracie

- politika a politologie; demokracie
- principy a podoby demokracie (znaky demokracie, demokracie přímá a nepřímá a jejich formy)
- politické strany (funkce politických stran, typy politických stran)
- volby a volební systémy (znaky demokratických voleb; poměrný a většinový volební systém)
- konkretizace na příkladu ČR

13. Právo – podstata a funkce práva ve společnosti

- právo a jiné normativní systémy (morálka, náboženství)
- prameny práva (právní předpis, soudní precedens, právní obyčej)
- právní normy a jejich druhy (právní řád a jeho uspořádání, znaky právní normy)
- systém právních odvětví
- právní vědomí, právní vztahy (předmět, obsah, subjekty), právní skutečnost, subjekty právních vztahů (fyzická osoba, právnická osoba)

14. Právo občanské

- majetek, majetkové vztahy (věci – hmotné x nehmotné, movité x nemovité, spotřebitelné x opotřebitelné)
- vlastnické právo (nabývání vlastnictví, omezení vlastnického práva, právo sousedské)
- dědictví ze závěti (závěť, její forma a podstatné náležitosti)
- dědictví ze zákona – dědické skupiny, zásada akrescence a reprezentační)
- občanské právo závazkové (smlouvy a jejich podstatné náležitosti, typy smluv, práva a povinnosti související s uzavřením smlouvy; odpovědnost za škodu, reklamace)

15. Právo rodinné

- manželství (podmínky pro uzavření manželství vznik manželství, okolnosti vylučující uzavření manželství; neplatnost manželství; práva a povinnosti manželů; sňatek civilní x církevní)
- rozvod manželství (podmínky rozvodu, právní následky rozvodu, rozvod)
- vztahy mezi rodiči a dětmi
- náhradní rodinná péče (poručenství, pěstounská péče, osvojení, ústavní péče)

16. Právo pracovní

- zaměstnanec, zaměstnavatel, pracovněprávní vztahy; práva a povinnosti zaměstnanců a zaměstnavatelů
- pracovní poměr (pracovní poměr na dobu určitou a neurčitou, zkušební doba), pracovní smlouva a její náležitosti, ukončení pracovního poměru (dohoda, výpověď, okamžité zrušení, uplynutím doby určité)
- pracovní doba (délka pracovní doby, práce přesčas, práce v noci, přestávka, dovolená)
- odměna za práci (plat x mzda a její typy – časová, úkolová, smíšená, naturální)

17. Právo trestní

- trestní právo a jeho zdroje (definice; trestní právo hmotné a procesní)
- přestupky
- trestné činy (pachatelé a účastníci, podmínky trestní zodpovědnosti, okolnosti vylučující trestnost, tresty a ochranná opatření, skutková podstata, druhy trestných činů; tresty)
- zásady trestního práva
- trestní řízení a orgány činné v trestním řízení

18. Ústavní systém ČR

- Ústava (preambule; základní ustanovení, moc zákonodárná, moc výkonná, moc soudní, Nejvyšší kontrolní úřad, Česká národní banka; územní samospráva)
- subjekty zákonodárné a výkonné moci v ČR (dělba státní moci v ČR - složení, funkce, pravomoci; legislativní proces)
- soudní moc (soustava soudů v ČR; Ústavní soud)
- státní správa a územní samospráva (vymezení a funkce státní správy a samosprávy orgány státní správy)
- Listina základních práv a svobod, lidská práva a jejich ochrana

19. Ekonomie; mikroekonomie

- vznik a vývoj ekonomického myšlení (merkantilismus, fyziokratismus, klasická ekonomie, neoklasická ekonomie, keynesiánství)
- vymezení disciplíny, obor zkoumání, vztah k ostatním vědám, mikroekonomie X makroekonomie
- mikroekonomie (trh, tržní ekonomika a její podstata, cena, konkurence, poptávka a nabídka)
- podnikání a jeho typy (živnost a druhy živností; veřejná obchodní společnost, společnost s ručením omezeným, komanditní společnost, akciová společnost)

20. Ekonomie – makroekonomie

- hospodářská politika státu (monetární, fiskální, sociální a důchodová politika, vnější obchodní a měnová politika)
- magický čtyřúhelník (HDP, inflace, nezaměstnanost, dovoz a vývoz, mezinárodní obchod)
- (neo)klasická X keynesiánská ekonomie – představitelé a názory
- peníze, banky a bankovní systém
- mezinárodní subjekty

21. Filozofie jako věda

- vymezení pojmu, základy filozofického přístupu ke světu
- předpoklady filozofického myšlení
- filozofie a mýtus (podobnosti a rozdíly)
- základní filozofické otázky, filozofické disciplíny (ontologie, gnoseologie, logika; etika, axiologie, estatika...)
- stručná charakteristika vývoje filozofie

22. Předsókratovská filozofie

- předmět zájmu jednotlivých škol
- mílétská škola (Thálés, Anaximandros, Anaximénes)
- pythagoreismus (Pythagoras)
- Hérakleitos z Efesu
- elejská škola (Parmenidés, Zenón)
- Empedoklés z Akragantu
- atomisté (Démokritos)

23. Antická filozofie.

- předpoklady antropologického obratu ve filozofii
- sofisté
- Sókratés (etický intelektualismus, daimonion, sokratovský dialog)
- Platón (mýtus o jeskyni, Platónovo pojetí duše, ideální stát)
- Aristoteles (ontologie, logika, pojetí státu)
- filozofie helénského období (stoicismus, epikureismus, skepticismus, novoplatonismus)

24. Křesťanská filozofie

- periodizace křesťanské filozofie
- patristika - Augustinus Aurelius
- scholastika - Tomáš Akvinský

25. Renesanční filozofie

- předpoklady vzniku renesanční filozofie
- vědecké názory: Koperník, Bruno, Galilei, Kepler
- snahy o nápravu společnosti, nové právní a politické myšlení: Morus, Campanella, Machiavelli
- Francis Bacon (nová vědecká metoda; idoly)

26. Novověká filozofie

- předpoklady změny filozofického myšlení
- novověký racionalismus (R. Descartes, B. Spinoza, G. W. Leibniz)
- novověký empirismus (J. Locke, G. Berkeley, D. Hume)

27. Osvícenská filozofie a německá klasická filozofie

- obecná charakteristika osvícenské filozofie
- osvícenství ve Francii (Montesquieu, Voltaire, materialisté, encyklopedisté, J. J. Rousseau)
- osvícenství v Německu (I. Kant)
- německá klasická filozofie (G. W. Hegel)

28. Filozofie 19. a 20. století

- obecná charakteristika směrů vznikajících v 19. a 20. století
- materialismus (L. Feuerbach, K. Marx)
- pozitivismus (A. Comte)
- iracionalismus (A. Schopenhauer, F. Nietzsche)
- fenomenologie (E. Husserl, J. Patočka)
- existencialismus (K. Jaspers, J. P. Sartre, A. Camus)
- postmodernismus (Lyotard, Foucault)

29. Významní čeští filozofové

(Štítný, Hus, Chelčický, Komenský, Bolzano, Masaryk, Kohák, Patočka, Rádl)